

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αρχαιολογικές βιβλιογραφίες στο Διαδίκτυο

Από τα πιο χρήσιμα «εργαλεία» έρευνας για τους αρχαιολόγους, σε κάθε στάδιο της εκπαίδευσης ή της επαγγελματικής τους σταδιοδρομίας, είναι οι βιβλιογραφίες. Η εισαγωγή της πληροφορικής διέκλυσε την προσομοίωση της έκδοσης, είτε έντυπη είτε ηλεκτρονική, ενώ ταυτόχρονα επέτρεψε στο κοινό να επωφεληθεί από την ανανέωση των τρόπων πρόσβασης στην πληροφορία και τις νέες λειτουργίες χρήσης των ψηφιακών δεδομένων. Η αναστάτωση από το πέρασμα στην ψηφιακή τεχνολογία και η έλλειψη εμπειρίας έχουν σήμερα αντικατασταθεί από νέες εκδοτικές πρακτικές, που καθορίζουν συστηματικά το περιεχόμενο, τις λειτουργίες και το μέσο διάθεσης μιας βιβλιογραφίας. Στο τρέχον τεύχος παρουσιάζεται μια επιλογή από αρχαιολογικές βιβλιογραφίες, γενικές ή εξειδικευμένες, που ξεχωρίζουν για την ποιότητα του περιεχομένου τους, το οποίο διατίθεται, στο σύνολο του ή τμηματικά, δωρεάν στο Διαδίκτυο.

Γενικές βιβλιογραφίες

Bibliotheca Classica Selecta: Bibliographie d'orientation (BCS-BOR)

<http://bcs.fltr.ucl.ac.be/BOPlan.html>

Σκοπός της γενικής αυτής βιβλιογραφίας είναι να προσφέρει στους φοιτητές κλασικής φιλολογίας και αρχαίας ιστορίας, αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο, μια εισαγωγή στις κλασικές σπουδές. Περιλαμβάνει τόσο τις σχετικές έντυπες δημοσιεύσεις των τελευταίων τριάντα χρόνων όσο και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις. Παρουσιάζονται με μορφή κειμένου, οργανωμένη σε θεματικές ενότητες (αγροτική ζωή, μαθησιακά και φυσικές επιστήμες, καθημερινή ζωή, επαγγέλματα και σχολές, συγγραφείς και γραπτές πηγές, τέχνη, κλασική αρχαιολογία – με θεματικά και τοπογραφική οργάνωση), –επιγραφική και προσομοίωση, νομισματική, πολιτική και δίκαιο, μυθολογία και θρησκεία, κ.ά.) και ως προς τους διάφορους τύπους δημοσιεύσεων, ενώ παρέχεται και μηχανή αναζήτησης στα περιεχόμενα της βιβλιογραφίας. Σύντακτες της BCS-BOR είναι δύο καθηγητές κλασικής φιλολογίας και αρχαίας ιστορίας, ο Jean-Marie Hannick του Πανεπιστημίου της Louvain, και ο Jacques Poucet, των Πανεπιστημίων της Louvain και Saint-Louis Βρυξέλλων (J. Poucet, et J.-M. Hannick, *Aux sources de l'antiquité gréco-romaine. Guide bibliographique*, Artel, Namur 2000). Την έκδοση στο Διαδίκτυο, με επιπλέον περιεχόμενα και ειδικές λειτουργίες, τμήμα των νεότερων πηγών πληροφορικής για τις κλασικές σπουδές, που καταγράφει και εκδίδει στα γαλλικά το δραστήριο αυτό τμήμα του Πανεπιστημίου της Louvain, επιμελείται ο Jacques Poucet.

GNOMON online

<http://www.gnomon.eu-eichstaett.de/Gnomon/Gnomon.html>

Η βιβλιογραφία Gnomon (*Gnomon Bibliographische Datenbank - Internationales Informationssystem für die Klassische Altertumswissenschaft*) καλύπτει ευρύ φάσμα φιλολογικών, ιστορικών και αρχαιολογικών δημοσιεύσεων για την ελληνιστική αρχαιότητα. Στην ολοκληρωμένη της έκδοση σε οπτικό δίσκο το περιεχόμενο είναι πλούσιο: τις βιβλιογραφικές παραπομπές από τις βιβλιοκρισίες του περιοδικού *Gnomon, Kritische Zeitschrift für die gesamte klassische Altertumswissenschaft*, –το οποίο αρχίζει και το όνομά της–, από το 1925 έως σήμερα, βιβλιογραφικά παραρτήματα του περιοδικού από το 1990, λήμματα και άρθρα από περιοδικά, συλλογικούς τόμους και

εγκυκλοπαιδικά έργα (*Reallexikon für Antike und Christentum, LIMC, Pauly-Wissowa, Kleiner Pauly, Neuer Pauly*, κ.ά.), εγγραφές από τον κατάλογο της βιβλιοθήκης του Τιμπερτος Αρχαίας Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Eichstaett (π.χ. σχετικές με το θέμα διδακτορικές διατριβές σε γερμανικό πανεπιστήμιο). Η *Gnomon online*, η ειδική έκδοση για το Διαδίκτυο που διατίθεται δωρεάν, περιέχει την τρέχουσα βιβλιογραφία (από το 1998, 260.000 παραπομπές) και ενημερώνεται με νέες παραπομπές σε εβδομαδιαία βάση. Η αναζήτηση γίνεται στα αγγλικά ή στα γερμανικά, γλώσσες στις οποίες παρέχονται τόσο η φόρμα αναζήτησης όσο και οι όροι της ευρετηριακής («θραυρός»). Κριτήρια αναζήτησης αποτελούν ο συγγραφέας/εκδότης, λέξεις του τίτλου, όροι του «θραυρού» και το έτος δημοσίευσης. Ο «θραυρός», κοινός και στις δύο εκδόσεις της βιβλιογραφίας, στο Διαδίκτυο και εκτός δικτύου, περιλαμβάνει όρους οργανωμένους κατά θεματικές κατηγορίες (ιστορία και πρόταση, πολιτισμός, επιστήμες και τέχνες, γλώσσα, θρησκεία, φιλοσοφία, κ.ά.), χρονολογικές περιόδους, ονόματα αρχαίων συγγραφέων και έργων, καθώς και τους τίτλους περιοδικών και συλλογικών τόμων που αποδελτιώνονται. Η αναζήτηση στους όρους του θραυρού αποτελεί ανεξάρτητο τρόπο πρόσβασης στο περιεχόμενο, το οποίο, όπως και οι όροι ευρετηριακής κάθε βιβλιογραφικής παραπομπής που εμφανίζονται στα αποτελέσματα της αναζήτησης, οδηγεί σε δυναμικές θεματικές αναζητήσεις, διαμέσου συνδέσμων, στο περιεχόμενο της βιβλιογραφίας. Την επιμέλεια της *Gnomon online*, όπως και της εκτός δικτύου έκδοσης, έχει ο Jürgen Malitz, καθηγητής αρχαίας ιστορίας στο Καθολικό Πανεπιστήμιο Eichstaett της Βαυαρίας, σε συνεργασία με τον Gregor Weber, από το Πανεπιστήμιο του Erfurt. Η βιβλιογραφία εκδίδεται από τον οίκο C.H. Beck (Μόναχο).

Realcatalog, Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Ρώμης

<http://www.db.dyabola.de>

Είναι γνωστή από την εκτός δικτύου ηλεκτρονική έκδοση σε cd-rom, στην οποία διατίθεται με το όνομα DYABOLA (από το ομώνυμο λογισμικό σε λειτουργικό σύστημα DOS) από το 1994, μαζί με καταλόγους βιβλιοθηκών και άλλων γερμανικών αρχαιολογικών ερευνητικών ιδρυμάτων. Περιλαμβάνει τα περιεχόμενα της *Archaeologische Bibliographie*, που εκδίδει κάθε χρόνο το Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο της Ρώμης, από το 1956 μέχρι σήμερα, και της οποίας η έντυπη έκδοση διακόπηκε το 1993. Πρόκειται για τα νέα κάθε χρόνο βιβλία στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ινστιτούτου, συνοδευόμενα από τις παραπομπές στις βιβλιοκρισίες τους, καθώς και για αποδελτιωμένες περιοδικών και συλλογικών τόμων. Η διάθεση της βιβλιογραφίας στο Διαδίκτυο έγινε δυνατή με την υλοποίηση μιας δυναμικής επικοινωνίας χρήσης, βασισμένης στα πρότυπα του («διαβολικού») συστήματος διαχείρισης, που χρησιμοποιείται στην εκτός δικτύου έκδοση. Επιτρέπει την αναζήτηση με βάση τον συγγραφέα, λέξεις του τίτλου, τον τίτλο σειράς και περιοδικών και των συγγραφέων τους, τον εκδότη, λέξεις-κλειδιά από το θέμα (σύμφωνα με το σύστημα ευρετηριασμού που αναπτύχθηκε το 1956, ειδικά για τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης που εφαρμόστηκε στη συνέχεια για την οργάνωση των περιεχομένων της *Archaeologische Bibliographie*, στην έντυπη και την ηλεκτρονική έκδοση) σε τέσσερις διαφορετικές γλώσσες, με ειδικές λειτουργίες αναζήτησης και εμφάνισης των αποτελεσμάτων προσαρμοσμένες στο Διαδίκτυο. Παρόλο που η πρόσβαση στο Διαδίκτυο γίνεται με συνδρομή, ο εκδοτικός οίκος Biering & Brinkmann (Μόναχο) προσφέρει σε κάθε ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα περιορισμένης χρήσης της βιβλιογραφίας δωρεάν (τρεις αναζητήσεις, διάρκειας περίπου 2 ωρών η καθεμιά) οδηγίες στον δικτυακό τόπο).

Archaeologische Bibliographie, Γερμανικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτου Ρώμης

<http://www.db.dyabola.de>

Ετήσια έκδοση της προηγούμενης βιβλιογραφίας (τρέχουσα μορφή). Χρησιμοποιεί το ίδιο σύστημα αναζήτησης και εμφάνισης αποτελεσμάτων, ενώ και η αυτή παρέχεται, από τις εκδόσεις Biering & Brinkmann δυνατάτητα δοκιμαστικής χρήσης της με τους ίδιους όρους.

AnPhilNet

<http://callimac.vjf.cnrs.fr>

Από τις πιο γνωστές βιβλιογραφίες για την κλασική αρχαιότητα διεθνώς, η *Anphé Philologique* εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1928, από τον καθηγητή της Σορβόνης Jules Marouzeau. Σήμερα λειτουργεί υπό την αιγίδα της Société Internationale de Bibliographie Classique και τη διεύθυνση του P.-P. Corsetti. Χάρη στις εργασίες πλειάδας συντακτών σε συνεργαζόμενα κέντρα ανά τον κόσμο (Παρίσι, Χαϊδελβέργη, Γένοβα, Γρανάδα για την Ευρώπη, και Chapel Hill για τη Β. Αμερική) παραμένει διεθνή, ενώ εξασκoluθεί να καλυπτεί σχεδόν κάθε τύπο δημοσιεύσεως από όλο το θεματικό, γεωγραφικό και χρονολογικό φάσμα των κλασικών σπουδών. Η ψηφιοποίηση και η ηλεκτρονική δημοσίευση των περιεχομένων της, που ξεκίνησε πριν α-πό αρκετά χρόνια, έχει ολοκληρωθεί για τα έτη 1969-1999. Τη διεύθυνση σε οπτικό δίσκο (*Database of Classical Bibliography*, επιμ. D. Clayman) ακολουθεί η πρόσφατα και η δημοσίευση στο Διαδίκτυο α-πό τον εκδοτικό οίκο Les Belles Lettres, έναντι συνδρομής. Ελεύθερη πρόσβαση παρέχεται στην τρέχουσα βιβλιογραφία, την *AnPhilNet*, που περιλαμβάνει τα περιεχόμενα του τελευταίου κάθε φορά τόμου, επιτρέποντας αναζήτηση με βάση τις θεματικές επικεφαλίδες του, το όνομα του συγγραφέα της παραπομπής, καθώς και άλλ-λα κριτήρια.

Εξειδικευμένες βιβλιογραφίες

Nestor, a Bibliography of Aegean Prehistory and Related Areas

<http://ucaswww.mcm.edu.edu/classics/nestor/nestor.html>

Η βιβλιογραφία Nestor καλύπτει την αιγιακή προϊστορία και τις σ-υναφείς με αυτή θεματικές περιοχές, καταγράφοντας τις αρχαιολογικές δημοσιεύσεις κάθε τύπου (ανασκαφικές εκθέσεις, μονογραφίες, συλλογικοί τόμοι και περιοδικά). Εκδίδεται από το Πανεπιστήμιο του Cincinnati, με επιμέλεια της C. Hershenson, ενώ εδώ και λίγα χρόνια διατίθεται στην αναδρομική της μορφή δωρεάν στο Διαδίκτυο (από το 1957, περίπου 40.000 παραπομπές και βιβλιοκριτικές). Η αναζήτηση στο περιεχόμενο γίνεται με συγκεκριμένα κριτήρια. Εξοριστία για τις βιβλιογραφικές παραπομπές και τις βιβλιοκρισίες (συγγραφέας/εκδότης, τίτλος, στοιχεία έκδοσης ή συλλογικού τόμου, έτος έκδοσης). Παρουσίαση της Nestor δημοσιεύθηκε στα «Αρχαιαμετρικά Νέα» του προηγούμενου τεύχους της Αρχαιολογίας, σ. 119.

Dreams of Antiquity. Bibliographische Online-Datenbank zu Träumen und Visionen in der Antike

<http://www.gnomon.ku-eichstaett.de/dreams/index.html>

Η βιβλιογραφία συγκέντρωσε ο Gregor Weber, στο πλαίσιο της έ-ρευνας για τη διατριβή του εφ' ηψηγιστά, που δημοσιεύθηκε πρόσφατα (*Kaiser, Träume und Visionen in Prinzipat und Spätantike*, Steiner, Stuttgart 2000, σειρά Historia Einzelschriften, σ. 143). Θέμα της βιβλιογραφίας είναι τα όνειρα και τα οράματα στην ελληνιστορ-μαική αρχαιότητα, διαμέσου της μελέτης των γραπτών πηγών και της εικονογραφίας, καθώς και η συγκριτική vēψηση πολιτισμών (Κίνα, Ιαπωνία) και οι σύγχρονες θεωρίες για τα όνειρα. Για τη δημοσίευση της βιβλιογραφίας στο Διαδίκτυο χρησιμοποιήθηκε η επιφάνεια χρήσης που αναπτύχθηκε για την *Gnomon online* από την έ-δρα Αρχαία Ιστορία του Καθολικού Πανεπιστημίου του Eichstaett, με μοναδική διαφορά την προσθήκη ειδικών όρων στον υπάρχοντα θησαυρό για την κατάλληλη θεματική ευρετηρίαση του περιεχομένου της.

Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC), Ergänzungsbibliographie zu den LIMC-Bänden I-VIII

<http://www.rzuser.uni-heidelberg.de/~m99/limc/>

Από το αρμόδιο για τη σύνταξη του LIMC ερευνητικό κέντρο της Ακαδημίας Επιστημών της Χαϊδελβέργης, και της ομάδας εργασίας στα Πανεπιστήμια της Χαϊδελβέργης και του Würzburg, δημοσιεύεται στο Διαδίκτυο συμπληρωματική βιβλιογραφία για την εικονο-γράφηση της κλασικής μυθολογίας, που συγκεντρώθηκε μετά τη συγγραφή και την έκδοση των λημμάτων του Λεξικού. Η βιβλιογραφία έχει οργανωθεί αλφαιβητικά, κατά εικονογραφικό θέμα, σύμφωνα με τα πρότυπα που ακολουθούνται στους τόμους του Λεξικού.

Magic Bibliographies and Resources

www.rdg.ac.uk/~lkpboodr/Academic/magbib.html

Συγκεντρώθηκε από τον John Gabriel Bodard, στο πλαίσιο της διδακτορικής του διατριβής, με τίτλο *Defining «Magic» through Non-Magic: Early Greek Perceptions and Stereotypes of Magic Compared to Related and Marginal Practices*, στο Πανεπιστήμιο του Reading. Θέμα της ή διαφορετικές μορφές μαγείας στην αρχαία Ελλάδα, με βάση τις γραπτές μαρτυρίες και τα αρχαιολογικά ευρήματα, οι ανθρωπολογικές θεωρίες και προσεγγίσεις, καθώς και οι σχετικές παραδόσεις άλλων αρχαίων πολιτισμών (Αιγύπτου, Ανατολίας, Μεσοποταμίας). Αποδελτιώνονται έντυπες και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις, ενώ η βιβλιογραφία παρουσιάζεται με μορφή κειμένου, οργανωμένου σε θεματικές ενότητες.

Ancient Greek Costume Bibliography

<http://www.library.csi.cuny.edu/roccos/greekcostume/>

Τη βιβλιογραφία που έχει ως θέμα το αρχαίο ελληνικό ένδυμα συνέταξε στο πλαίσιο της επιστημονικής της έρευνας η Linda Jones-Roccos, και εξακολουθεί να την ενημερώνει συστηματικά. Οι 500 περίπου παραπομπές παρουσιάζονται με μορφή κειμένου και κατατάσσονται με διαφορετικά κριτήρια, ώστε να διευκολύνουν την πρόσβαση (αλφαιβητική κατάταξη ως προς το όνομα του συγγραφέα, το έτος δημοσίευσης, το ειδικό θέμα και τον τύπο δημοσίευσης).

Bibliography of Amphora Studies

<http://www.chass.utoronto.ca/amphoras/bib/amph-bib.htm>

Η βιβλιογραφία για τους αρχαίους αμφορείς αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου ερευνητικού προγράμματος για το θέμα, που έχουν αναλάβει η Philippa M.W. Mathison (Πανεπιστήμιο Toronto) και η Carolyn G. Koehler (Πανεπιστήμιο Maryland). Από αυτόν τον δικτυακό τόπο μπορεί κανείς να συμβουλευθεί ή να «κατεβάσει» στον υπολογιστή του το περιεχόμενο της βιβλιογραφίας, που οργανώνεται ως προς διαφορετικά θεματικά κριτήρια (τυπολογία χαρακτηριστικών των αμφορέων, περιοχή προέλευσής τους, ιστορία και εμπόριο, κ.ά.), ενώ ειδικό παράρτημα αποτελούν οι δημοσιεύσεις της Virginia R. Grace. Παρέχεται επίσης μηχανή αναζήτησης στο περιεχόμενο της βιβλιογραφίας.

Σημείωση: Ορισμένες από τις βιβλιογραφίες που παρουσιάζονται δεν ενημερώνονται συστηματικά (π.χ. *Magic bibliographies and resources*). Εκτός από την *Archaeologische Bibliographie* (αναδρομική βιβλιογραφία/Reisataltog και τρέχουσα βιβλιογραφία/Archaeologische Bibliographie), στις υπόλοιπες βιβλιογραφίες με μορφή βάσης δεδομένων οι ελληνικοί χαρακτήρες των τίτλων δημοσιεύσεων μεταγράφονται στα λατινικά. Ημερομηνία επίσκεψης των δικτυακών τόπων: 5 και 6 Μαΐου 2002.

Στα επόμενα τεύχη: αρχαιολογικά περιοδικά στο Διαδίκτυο.

Επικοινωνία: στη διεύθυνση του περιοδικού ή <kcharatz@aol.com>.

Τη στήλη της Πληροφορικής επιμελείται η Κατερίνα Χαρατζοπούλου Αρχαιολόγος, Εξειδικευμένη στην Τεκμηρίωση